

De Invloed van Erkende en Sociometrische Populariteit op Seksueel Gedrag bij Adolescenten

Master thesis Jeugdstudies

J. Den Oude

3395618

Universiteit Utrecht

Aantal woorden: 6000

Begeleider:

Z. Harakeh

Algemene Sociale Wetenschappen

Universiteit Utrecht

Universiteit Utrecht

Samenvatting

Voorgaand onderzoek naar de relatie tussen sociale positie en seksueel gedrag onder adolescenten richt zich vrijwel alleen op erkende populariteit, en laat sociometrische populariteit onderbelicht. Deze longitudinale studie onderzocht de relatie tussen sociale positie en seksueel gedrag, waarbij een onderscheid werd gemaakt tussen erkende en sociometrische populariteit. Tevens werd het interactie-effect van erkende en sociometrische populariteit op seksueel gedrag onderzocht en werden de relaties tussen erkende en sociometrische populariteit onderzocht op moderatie door geslacht. De data was afkomstig van het SNARE project (Social Network Analysis of Risk behavior in Early adolescence). Aan deze studie namen 1201 adolescenten tussen 11 en 15 jaar deel ($M_{leeftijd}=13.01$ jaar). Sociale positie werd gemeten door middel van peernominaties en lifetime seksueel gedrag door middel van zelfrapportage. Uit de resultaten van de multipale logistische regressie analyses bleek dat erkend populaire adolescenten een grotere kans hadden op seksueel gedrag dan niet erkend populaire adolescenten. Daarnaast hadden sociometrisch populaire adolescenten een kleinere kans op seksueel gedrag dan minder sociometrisch populaire adolescenten. Het interactie-effect was net als de moderatie door geslacht, niet significant. Hieruit kan geconcludeerd worden dat erkende populariteit een risicofactor is, en sociometrische populariteit een beschermende factor is voor het vertonen van seksueel gedrag onder adolescenten.

Trefwoorden: Adolescenten, seksueel gedrag, sociometrische populariteit, erkende populariteit

Abstract

Previous research on the relationship between social position and sexual behavior amongst adolescents, virtually always researches peer-perceived popularity and neglects sociometric popularity. The present longitudinal study examined the relationship between social position and sexual behavior, and made a distinction between peer-perceived popularity and sociometric popularity. Furthermore, the interaction-effect of peer-perceived and sociometric popularity on sexual behavior was examined as well as the moderation of gender on the relations between peer-perceived and sociometric popularity and sexual behavior. Data was derived from the SNARE (Social Network Analysis of Risk behavior) project. 1201 Adolescents participated in the study, ages ranged between 11 and 15 years

($M_{age}=13.01$ years). Social position was assessed through peer nomination, and lifetime sexual behavior was assessed through self-reports. The results of the multiple logistic regression analyses showed that adolescents who were perceived as popular by their leeftijdsgenoten were more likely to exhibit sexual behavior than less popular leeftijdsgenoten. Sociometric popular adolescents were less likely to exhibit sexual behavior than less sociometric popular leeftijdsgenoten. The interaction-effect and the moderation by gender were not significant. It may be concluded that peer-perceived popularity is a risk factor, and sociometric popularity is a protective factor for sexual behavior among adolescents.

Keywords: Adolescents, sexual behavior, sociometric popularity, peer-perceived popularity

Inleiding

In de puberteit vinden grote veranderingen plaats in de seksuele en sociale ontwikkeling van jongeren. Voor jongeren is seksueel gedrag een onderdeel van volwassenheid, volwassenheid is iets waar zij naar streven (Moffitt, 1993; Rodgers & Rowe, 1990). Van de Nederlandse twaalf- tot veertienjarigen heeft 10% van de jongens en 5% van de meisjes geslachtsgemeenschap gehad. Van de vijftien- tot zeventienjarigen heeft 38% van de jongens en 41% van de meisjes geslachtsgemeenschap gehad (de Graaf, Beyers, & van Acker, 2012). Daarnaast is het voor jongeren belangrijk en normaal om in de puberteit deel uit te maken van een groep (Dolcini & Adler, 1994). De groep waar de jongere toe behoort, en de sociale positie die de jongere inneemt kan invloed hebben op zijn of haar seksuele gedrag. Een vorm van sociale positie is erkende populariteit, dit is hoe populair jongeren gevonden worden door leeftijdsgenoten. Het behoren tot de populaire jongeren zou seksueel gedrag kunnen initiëren. Vervolgens kan de jongere om de populaire status te behouden, dit volwassen gedrag blijven vertonen (Allen, Porter, McFarland, Marsh, & McElhaney, 2005; Mayeux, Sandstrom, & Cillessen, 2008). Een andere vorm van sociale positie is sociometrische populariteit, dit is hoe aardig jongeren gevonden worden door leeftijdsgenoten. In tegenstelling tot de relatie tussen erkende populariteit en seksueel gedrag is er vrijwel geen onderzoek verricht naar de relatie tussen sociometrische populariteit en seksueel gedrag. Vanuit het oogpunt van jongeren zijn sociometrische populariteit en erkende populariteit twee verschillende concepten, daarom is het van belang om deze apart te onderzoeken (Cillessen & Rose, 2005). Het is daarnaast belangrijk om te onderzoeken of de relaties tussen erkende en sociometrische populariteit en seksueel gedrag verschillen voor jongens en meisjes. Uit onderzoek is namelijk gebleken dat adolescente jongens eerder seksueel actief worden dan meisjes (de Graaf et al., 2012).

Wanneer dit zo blijkt te zijn voor de erkende en sociometrisch populaire jongeren in deze studie, kan deze kennis ingezet worden voor eventuele interventies.

Het doel van deze studie is om de invloed van twee verschillende vormen van sociale positie, sociometrische populariteit en erkende populariteit, op seksueel gedrag bij middelbare scholieren te onderzoeken. Deze relatie wordt bekeken over tijd, waarbij het langdurige effect van de sociale posities op seksueel gedrag onderzocht kan worden. De relatie tussen erkende populariteit en seksueel gedrag is vaker longitudinaal onderzocht, voor sociometrische populariteit is dit pas één keer eerder gebeurd. Door dit longitudinale onderzoek kan de wetenschappelijke literatuur over sociometrische populariteit en seksueel gedrag worden aangevuld. Zo kan meer inzicht worden verkregen in de mechanismen van de relaties tussen sociale posities en seksueel gedrag bij adolescenten. Wanneer erkende populariteit een positief effect heeft op seksueel gedrag, kan deze informatie gebruikt worden voor preventie en voorlichting. De uitkomsten van dit onderzoek kunnen ingezet worden voor een tailored interventie. Eerder onderzoek heeft namelijk uitgewezen dat populaire jongeren op allerlei vlakken kunnen dienen als voorbeeld voor andere jongeren (Kreager & Staff, 2009). Wanneer populaire jongeren geleerd kan worden om verantwoord en verstandig om te gaan met seks, kunnen de populaire jongeren een positief voorbeeld stellen voor het seksuele gedrag van hun leeftijdsgenoten.

Sociale positie en seksueel gedrag

Een vorm van sociale positie is erkende populariteit. Erkend populaire jongeren zijn jongeren die door andere jongeren gezien worden als populair maar niet per se aardig gevonden worden. Populaire jongeren zijn bekend bij iedereen, zijn pro-sociaal, staan vaak in het sociale middelpunt maar kunnen ook agressief en manipulatief zijn (Cillessen & Rose, 2005). Erkende populariteit wordt vaak in onderzoek vastgesteld door peernominaties, aan jongeren wordt gevraagd wie populair gevonden wordt en wie niet (Cillessen & Mayeux, 2004; Cillessen & Rose, 2005; Prinstein, Meade, & Cohen, 2003). Een andere vorm van sociale positie is sociometrische populariteit. Dit zijn jongeren die aardig gevonden worden maar over het algemeen niet gezien worden als populair. Sociometrisch populaire jongeren vertonen veel pro-sociaal en coöperatief gedrag, gedragen zich netjes en sociaal en vertonen weinig agressie (Cillessen & Rose, 2005; Lease, Kennedy, & Axelrod, 2002). Sociometrische populariteit wordt over het algemeen berekend door het gebruik van nominaties, waar wordt gevraagd wie er aardig gevonden wordt en wie er niet aardig gevonden wordt (Cillessen &

Mayeux, 2004; Prinstein et al., 2003). Onderzoek toont aan dat tijdens de adolescentie een zwakke maar positieve correlatie bestaat tussen deze twee vormen van sociale positie. Deze correlatie verandert met de tijd, op de basisschool is deze sterk positief, maar neemt af naarmate de kinderen ouder worden (Cillessen & Mayeux, 2004; Puckett, Wargo Aikins, & Cillessen, 2008). Hieruit kan geconcludeerd worden dat sociometrische populariteit en erkende populariteit aparte constructen zijn, die individueel onderzocht moeten worden.

Meerdere cross-sectionele en longitudinale zijn onderzoeken uitgevoerd om de relatie tussen erkende populariteit en seksueel gedrag te onderzoeken (Feldman, Rosenthal, Brown, & Canning, 1995; La Greca, Prinstein, & Fetter, 2001; Mayeux et al., 2008; Prinstein, Choukas-Bradley, Helms, Brechwald, & Rancourt, 2011). De resultaten van de studies tonen aan dat er een positieve relatie is tussen erkende populariteit en seksueel gedrag in de adolescentie. Zo werd in de cross-sectionele studie van La Greca en collega's (2011) gekeken naar de invloed van verschillende peergroepen op riskant seksueel gedrag. De gemiddelde leeftijd van de jongeren in dit onderzoek was 16,8 jaar. In dit onderzoek kwam naar voren dat populaire jongeren vaker een relatie hadden en vaker casual seks (seks buiten een relatie om) hadden dan andere jongeren (La Greca et al., 2001). Verder vond de longitudinale studie van Feldman en collega's (1995) een indirecte positieve relatie tussen populariteit en seksueel gedrag. Jongens die in groep acht (Nederlands klassensysteem) populair werden gevonden door klasgenoten, vertoonden vier jaar later meer seksueel gedrag. Deze relatie verliep via alcoholgebruik en hoe veel de jongens dateten, beide gedragingen verhoogden de kans op seksueel gedrag (Feldman et al., 1995). De gevonden positieve relatie wordt bevestigd door de longitudinale studie van Mayeux en collega's (2008), erkend populair zijn op vijftienjarige leeftijd voorspelt seksueel gedrag twee jaar later. Jongeren die gezien worden als het populairst in de vierde klas (Nederlands klassensysteem), hebben meer kans om seks gehad te hebben aan het einde van de zesde klas dan jongeren die niet populair werden gevonden (Mayeux et al., 2008). De positieve relatie werd wederom gevonden in de longitudinale studie van Prinstein en collega's (2011), erkende populariteit bij jongeren rond 15 jaar voorspelt seksueel gedrag over een periode van 18 maanden. Uit de cross-sectionele en longitudinale studies kan geconcludeerd worden dat een positieve relatie aanwezig is tussen erkende populariteit en seksueel gedrag bij adolescenten.

Een mogelijke verklaring voor deze positieve relatie tussen erkende populariteit en seksueel gedrag is dat jongeren seksueel gedrag vertonen om hun verworven populaire status te behouden. Dit kan door volwassen gedrag te vertonen zoals seksueel gedrag (Mayeux et al., 2008; Prinstein et al., 2003). De intentie om seksueel gedrag te vertonen wordt versterkt

doordat jongeren denken dat ze hier hun populariteit mee kunnen behouden of zelfs vergroten (zie Health Belief Model, Hochbaum, Kegels, & Rosenstock).

In tegenstelling tot de vele onderzoeken die gedaan zijn, om meer te weten te komen over de relatie tussen erkende populariteit en seksueel gedrag, is er nog weinig bekend over de relatie tussen sociometrische populariteit en seksueel gedrag. Voor zover bekend is er één onderzoek dat deze relatie heeft onderzocht. Dit longitudinale onderzoek onder 405 adolescenten vond geen significante relatie tussen sociometrische populariteit op vijftienjarige leeftijd en seksueel gedrag twee jaar later (Mayeux et al., 2008). Een mogelijke verklaring zou kunnen zijn dat in tegenstelling tot erkende populariteit, sociometrisch populaire jongeren vrijwel geen deviant gedrag vertonen (Coie, Dodge, & Coppotelli, 1982; Ollendick, Weist, Borden, & Greene, 1992). Zo vertonen sociometrisch populaire adolescenten weinig agressief of manipulatief gedrag (Sandstrom & Cillessen, 2006), welke bij erkend populaire jongeren voorspellers blijken te zijn voor seksueel gedrag (Prinstein & La Greca, 2004). De afwezigheid van deviant gedrag zou kunnen verklaren waarom geen relatie is gevonden tussen sociometrische populariteit en seksueel gedrag in de studie van Mayeux en collega's (2008). Aangezien er maar in een enkele studie de relatie tussen sociometrische populariteit en seksueel gedrag is onderzocht, is het van belang om dit nogmaals te onderzoeken.

Tussen erkende en sociometrische populariteit blijkt een matige correlatie te bestaan, wat inhoudt dat er jongeren zijn die de eigenschappen van beide sociale posities kunnen combineren (Cillessen & Mayeux, 2004; Puckett, et al., 2008). Er bestaan verschillende combinaties van erkende en sociometrische populariteit. Jongeren kunnen hoog scoren op beide posities, laag op beide posities of hoog op de ene positie en laag op de andere positie. Voor zover bekend is alleen in het onderzoek van Mayeux en collega's (2008) aandacht besteed aan het interactie-effect van erkende en sociometrische populariteit op seksueel gedrag. In die studie werd geen significante relatie gevonden. Het interactie-effect is ook onderzocht bij agressie onder jongeren. Uit het onderzoek van Sandstrom en Cillessen (2006) bleek dat een hoge score op erkende populariteit en een lage score op sociometrische populariteit, veel agressie voorspelde. Maar bij lage scores van erkende populariteit en hoge scores van sociometrische populariteit, vertoonden de jongeren minder agressie, dan jongeren die laag scoorden op beide sociale posities. Hieruit is te concluderen dat, wat betreft agressie, een beschermend effect aanwezig was van sociometrische populariteit, welke afnam als de mate van erkende populariteit toenam. Het zou kunnen zijn dat jongeren die niet hoog scoren op erkende populariteit kunnen baten van een eventueel beschermend effect van sociometrische populariteit, op het vertonen van seksueel gedrag. Het is van belang om de

interactie tussen erkende en sociometrische populariteit te onderzoeken om zo meer inzicht te krijgen in de relatie tussen dit interactie-effect en seksueel gedrag. De jongeren die een goede balans weten te vinden tussen erkende en sociometrische populariteit, zouden namelijk kunnen dienen als voorbeeld voor andere jongeren op het gebied van seksueel gedrag (Kreager & Staff, 2009).

Geslacht en seksueel gedrag

Uit verschillende onderzoeken komt naar voren dat jongens significant eerder en met meer partners seks hebben dan meisjes (Gaston, Weed, & Jensen; 1996; Kotchick, Shaffer, Forehand, & Miller, 2001; Oliver & Shibley Hyde, 1993; Petersen & Shibley Hyde; 2010). Daarnaast vertonen jongens meer seksueel risicogedrag dan meisjes (Kotchick et al., 2001). Een onderzoek naar seksueel gedrag onder jongeren in Nederland, vond dat bij twaalf- tot veertienjarigen, jongens met vrijwel alle seksuele gedragingen voorlopen op meisjes. Een significant hoger percentage jongens (10%) dan meisjes (5%) heeft op deze leeftijd seksuele gemeenschap gehad (de Graaf et al., 2012).

Deze sekse-verschillen in seksueel gedrag kunnen verklaard worden door de huidige Heteroseksuele Dubbele Moraal (HDM), welke stelt dat seksueel gedrag door jongens meer geaccepteerd en goedgekeurd wordt dan door meisjes (Vanwesenbeeck, 2011). Omdat peer acceptatie belangrijk is in de puberteit, zullen jongeren zich conform de HDM gedragen. Dit betekent over het algemeen dat jongens meer seksueel gedrag zullen vertonen dan meisjes. De HDM wordt ook ondersteund door de cross-sectionele studie van Kreager en Staff (2009). In deze studie is een significant positieve associatie gevonden tussen peer acceptatie en seksueel gedrag voor jongens. Voor meisjes werd deze associatie niet gevonden. Aangezien er met een cross-sectionele studie geen causaliteit vastgesteld kan worden, is het belangrijk om in de huidige studie longitudinaal te onderzoeken of er een verschillend effect is voor jongens en meisjes wat betreft seksueel gedrag.

Voor erkende populariteit zijn er tot op heden twee onderzoeken die de positieve relatie met seksueel gedrag hebben onderzocht met geslacht als moderator (Mayeux et al., 2008; Prinstein et al., 2001). Het longitudinale onderzoek van Mayeux en collega's (2008) vond geen significant verschil voor jongens en meisjes. In tegenstelling, de studie van Prinstein en collega's (2011) vond voor meisjes geen maar voor jongens wel een positieve significante longitudinale associatie tussen populariteit en seksueel gedrag. De bevindingen van de twee studies die de moderatie door geslacht hebben onderzocht waren inconsistent,

maar één studie ondersteunt de veronderstelling van de HDM. Een verklaring voor de bevinding dat er wel een associatie voor jongens werd gevonden en niet voor meisjes zou kunnen zijn dat jongens en meisjes andere ontwikkelingsdoelen hebben tijdens de adolescentie. Sandstrom en Cillessen (2006) stellen dat voor meisjes verbondenheid en sociale interactie met leeftijdsgenoten de belangrijkste doelen zijn. Voor jongens daarentegen zijn dit het verkrijgen van autonomie en sociale dominantie. De doelen die jongens willen bereiken hangen nauw samen met erkende populariteit. Een manier om populariteit te behouden of te vergroten is door het vertonen van seksueel gedrag (Sandstrom & Cillessen, 2006). Voor sociometrische populariteit is in voorgaand onderzoek geen significante relatie gevonden met seksueel gedrag, daarom is de moderatie door geslacht ook niet onderzocht. Maar aangezien de HDM het sterkst aanwezig is onder jonge adolescenten (Vanwesenbeeck, 2011), zou verwacht kunnen worden dat ook de sociometrisch populaire jongeren zich conformeren aan de HDM.

In deze studie werd de moderatie door geslacht nogmaals getoetst om te onderzoeken of er sprake was van een sekse-verschil in seksueel gedrag bij erkend en sociometrisch populaire jongeren. In de huidige studie werd er gebruik gemaakt van informatie omtrent het daadwerkelijke seksuele gedrag van de adolescenten. Veel studies daarentegen vragen naar associaties wanneer er onderzoek wordt gedaan naar het verschil in seksueel gedrag onder jongens en meisjes. Bij het gebruik van associaties kan er meer sprake zijn van sociaal wenselijke antwoorden, wat door middel van het meten van gedrag grotendeels wordt ingeperkt.

Huidige studie

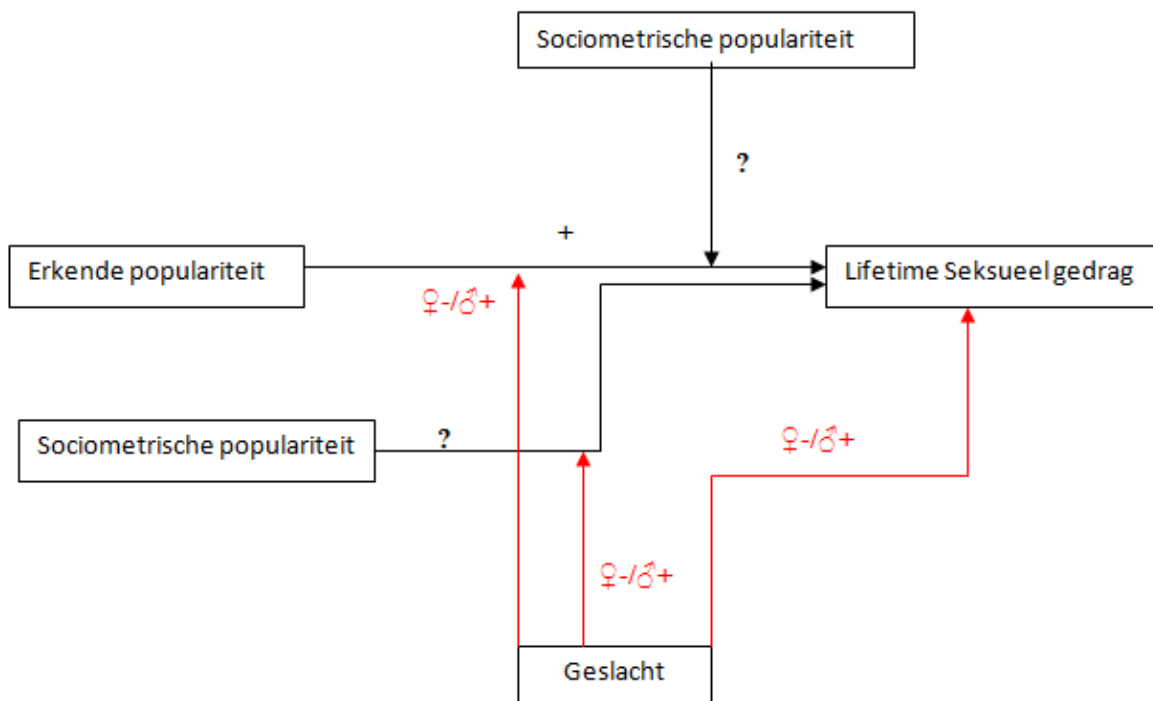
Het doel van de huidige longitudinale studie is om ten eerste de relaties tussen sociale positie (i.e. erkende en sociometrische populariteit) en seksueel gedrag te onderzoeken. De empirische studies die dit eerder hebben onderzocht vonden een positieve relatie tussen erkende populariteit en seksueel gedrag. Dit is ook de verwachting voor deze studie. De relatie tussen sociometrische populariteit en seksueel gedrag werd niet significant bevonden. Aangezien er voor zover bekend maar één studie deze relatie heeft onderzocht, is er geen hypothese opgesteld en is dit deel van het onderzoek exploratief.

Ten tweede wordt de interactie van erkende en sociometrische populariteit op seksueel gedrag onderzocht. Deze interactie is één keer eerder onderzocht, daar kwam geen significante relatie naar voren. In deze studie is er daarom geen hypothese opgesteld en is dit deel van het

onderzoek explorerend. Ten derde wordt onderzocht of de relatie tussen sociale status en seksueel gedrag verschilt voor jongens en meisjes. Beide onderzoeken die het effect van geslacht hebben onderzocht op de relatie tussen sociale positie en seksueel gedrag, gaven een andere uitkomst. Het onderzoek van Mayeux en collega's (2008) vond geen moderatie voor beide sociale posities en het onderzoek van Prinstein en collega's (2011) vond een significante relatie voor erkend populaire jongens, maar niet voor erkend populaire meisjes. Met de HDM in gedachten ligt het in de lijn der verwachting dat er sprake is van moderatie door geslacht, waarbij erkend populaire jongens meer seksueel gedrag vertonen dan erkend populaire meisjes. De moderatie van geslacht op de relatie tussen sociometrische populariteit en seksueel gedrag is tot op heden een enkele keer onderzocht, waarbij er geen significante relatie werd gevonden. Er is geen reden om er van uit te gaan dat de HDM niet aanwezig is bij de sociometrisch populaire jongeren. Daarom wordt ook hier verwacht dat sociometrisch populaire jongens meer seksueel gedrag vertonen dan sociometrisch populaire meisjes. De verwachte relaties worden weergegeven in figuur 1.

Figuur 1. Sociale Posities en Lifetime Seksueel Gedrag. Moderatie door Geslacht en Interactie-effect Sociale Posities op Lifetime Seksueel Gedrag.

Methode

Het huidige onderzoek heeft gebruik gemaakt van de dataset van het SNARE (Social Network Analysis of Risk behavior in Early adolescence) onderzoek. Dit is een longitudinaal onderzoek met als doel het in kaart brengen van de sociale ontwikkeling van adolescenten en hun betrekking bij risicogedrag. Twee middelbare scholen zijn benaderd, een in het midden en een in het noorden van Nederland. De eerste- en tweedejaars leerlingen van de school werden via een brief gevraagd te participeren. Ouders werden geïnformeerd via e-mail of via de post. Ouders en scholieren konden middels een antwoordkaart kenbaar maken dat er van deelname werd afgezien. Er werd gebruik gemaakt van passief informed consent; wanneer er niet geweigerd werd, deed de jongere automatisch mee. In totaal weigerden 21 ouders/leerlingen om mee te doen. Het grootste deel vond het te veel tijd kosten, 7 leerlingen waren chronisch ziek en één leerling was naar het buitenland verhuisd.

Het onderzoek maakt gebruik van zeven meetmomenten in twee jaar. De baselinemeting (T0) was in september 2011. Het eerste meetmoment (T1) was drie weken later. Het tweede meetmoment (T2) was in december 2011 en het derde meetmoment (T3) was in maart 2012. In oktober 2012, december 2012 en april 2013 vonden de volgende drie meetmomenten plaats. Omdat er op T0 nog geen hiërarchie was ingesteld op de scholen, zijn er geen peernominaties uitgevraagd. Dit onderzoek maakt voor de analyse gebruik van de peernominaties op T1. Voor de variabele lifetime seksueel gedrag werd de data van meetmomenten T0, T1, T2 en T3 meegenomen. De vragenlijsten werden afgenomen op school waarbij altijd een leraar en een onderzoeker aanwezig waren. De vragenlijsten werden via de computer ingevuld en afname duurde 45 minuten. Om peernominaties uit te vragen werd een speciale software gebruikt, namelijk socio^{TM}. Deze software voorkwam afkijken en op deze manier werd de privacy gewaarborgd. Alle gegevens werden geanonimiseerd.

Participanten

In totaal deden 1283 jongeren mee aan het SNARE project. Participanten die hun geslacht niet hadden aangegeven zijn uit de studie verwijderd, evenals participanten die op drie of vier meetmomenten de vragen over seksueel gedrag niet hadden beantwoord ($n=82$). Aan huidig onderzoek deden 1201 jongeren mee, waarvan 49,6% jongens en 50,4% meisjes. De leeftijd van de participanten lag tussen 11 en 15 jaar met op T0 een gemiddelde leeftijd van 13.1 jaar

(SD=0.71). Van de jongeren volgde 45.4% lager middelbaar onderwijs (lwoo, vmbo-b en vmbo-t) en 54.6% van de jongeren hoger middelbaar onderwijs (havo, havo/vwo en vwo). 81.6% van de jongeren is van Nederlandse afkomst, wat inhoudt dat de jongere en beide ouders in Nederland geboren zijn.

Meetinstrumenten

Erkende populariteit (T1) houdt in dat iemand door anderen gezien wordt als populair, maar niet per se aardig wordt gevonden (Cillessen & Rose, 2005). Erkende populariteit werd gemeten door het stellen van de volgende vragen: 'Wie is populair?' en 'Wie is niet populair?' (Cillessen & Mayeux, 2004; Cillessen & Rose, 2005). De jongeren konden ongelimiteerd hun klasgenoten selecteren, daarnaast was het mogelijk om niemand aan te klikken wanneer niemand populair werd bevonden. Omdat niet alle klassen even groot waren, konden sommige jongeren vaker genomineerd worden. Om deze reden zijn uitkomsten gestandaardiseerd binnen de klassen met behulp van Z-scores (Cillessen & Mayeux, 2004; Mayeux et al., 2008; Allen et al., 2005). Vervolgens werden de gestandaardiseerde 'niet populair'-nominaties afgetrokken van de gestandaardiseerde 'populair'-nominaties (Cillessen & Mayeux, 2004). Hoe positiever de score, hoe populairder de jongere was bij klasgenoten.

Sociometrische populariteit (T1) houdt in dat iemand aardig gevonden wordt door anderen, maar niet gezien wordt als populair (Cillessen & Rose, 2005). Sociometrische populariteit werd gemeten door het stellen van de volgende vragen: 'Wie vind je leuk (aardig)?' en 'Wie vind je niet leuk (aardig)?' (Cillessen & Mayeux, 2004; Cillessen & Rose, 2005). Net als bij erkende populariteit konden jongeren anderen ongelimiteerd nomineren of er voor kiezen om niemand aan te klikken. Hier werd, net als bij erkende populariteit, de gestandaardiseerde 'niet leuk'-nominaties afgetrokken van de gestandaardiseerde 'leuk'-nominaties (Cillessen & Mayeux, 2004; Mayeux et al., 2008). Hoe positiever de score, hoe aardiger de jongere werd gevonden door klasgenoten.

Lifetime Seksueel gedrag (T0-T3) werd gemeten aan de hand van een aantal vragen. Deze vragen waren: 'Heb je ooit seksuele gemeenschap gehad? (sommigen noemen het ook 'het doen', 'naar bed gaan' of 'seks hebben')' op T0 en 'Heb je sinds de vorige vragenlijst seksuele gemeenschap gehad?' op T1, T2 en T3. De jongeren konden antwoorden met ja, nee of geen antwoord. Wanneer een jongere op T3 of eerder seksuele gemeenschap had gehad, werd dit gecodeerd als 1, geen seksuele gemeenschap werd gecodeerd als 0.

Covariaten

Uit onderzoek is gebleken dat lager opgeleide jongeren seksueel actiever zijn en meer ervaring hebben met seks dan hoog opgeleide jongeren (de Graaf et al., 2005). Daarom werd *opleidingsniveau* meegenomen als controlevariabele, de variabele werd onderverdeeld in 0 (referentiecategorie)=laag opleidingsniveau (lwoo, vmbo-b en vmbo-t) en 1=midden/hoog opleidingsniveau (havo, havo/vwo en vwo). Geslacht werd meegenomen als een dichotome variabele waarbij 0 (referentiecategorie)= meisje en 1=jongen.

Daarnaast is uit onderzoek gebleken dat Nederlands jongens (12-17 jaar) minder ervaren zijn met geslachtsgemeenschap dan Marokkaanse, Surinaamse en Antilliaanse jongens. Alleen Antilliaanse meisjes hebben meer ervaring met geslachtsgemeenschap dan Nederlandse meisjes (de Graaf et al., 2012). Omdat seksueel gedrag kan variëren tussen verschillende etnische groepen, werd *etniciteit* meegenomen als controlevariabele. Om etniciteit te bepalen werd gekeken of één van de ouders, en/of de adolescent zelf in het buitenland geboren is. Naar aanleiding van het onderzoek van de Graaf en collega's (2005) werd de variabele onderverdeeld in 0 (referentiecategorie)=Nederlands ($n=1048$), 1=Marokkaans, Surinaams en Antilliaans ($n=61$) en 2=Turks, Indonesisch, Moluks en anders ($n=155$). Onder anders vielen alle etniciteiten die een enkele keer voorkwamen. Er is voor deze indeling gekozen omdat de groepen per etniciteit apart te klein zouden worden.

Data-analyse

Voor de analyses werd IBM SPSS Statistics 20 gebruikt. Na het analyseren van de data op missings, bleek 13% van de data te ontbreken. Deze missings waren vooral te vinden op de variabelen die seksueel gedrag maten. Er is vervolgens gekozen voor multiële imputatie aangezien de MCAR test significant was ($p=0.001$) (Field, 2013). Voor erkende en sociometrische populariteit werden beschrijvende statistieken opgevraagd (gemiddelden en standaard deviaties), apart voor seksueel gedrag, geslacht, opleiding en afkomst. Om onderlinge verschillen bij de covariaten te onderzoeken, is er gebruik gemaakt van de independent samples t-test bij twee groepen en de ANOVA bij meer groepen. Daaropvolgend werden de punt-biseriële correlatiecoëfficiënten tussen de sociale posities en seksueel gedrag, gesplitst voor geslacht, opgevraagd. De punt-biseriële correlatiecoëfficiënt wordt gebruikt wanneer een van de variabelen continue is (sociale positie), en de andere variabele

dichotoom (lifetime seksueel gedrag) (Field, 2013). Voordat de multiple logistische regressie kon worden uitgevoerd, werden multicolineariteit, uitbijters, lineariteit van de logit en missende waarden van het uiteindelijke model onderzocht. Aan alle assumpties werd voldaan. Vervolgens werd de multiple logistische regressie uitgevoerd waarbij de relatie tussen de onafhankelijke variabelen (sociometrische en erkende populariteit (T1)) en de afhankelijke variabele (lifetime seksueel gedrag (T0-T3)) werd geanalyseerd. Deze analyses werden gecontroleerd voor de variabelen etniciteit, opleidingsniveau en geslacht. Ook werden interacties meegenomen om de moderatie door geslacht (Sociometrische populariteit *Geslacht en Erkende populariteit*Geslacht) en het interactie-effect van de sociale posities te onderzoeken (Sociometrische populariteit*Erkende populariteit). Wanneer er geen significant effect werd gevonden voor de onderzochte interacties, werd er gekeken naar het model met de hoofdeffecten en de controlevariabelen. Het gehanteerde significantieniveau was $p < 0.05$.

Resultaten

Beschrijvende statistiek

Van de 1201 jongeren die geïnccludeerd zijn in het onderzoek, had 11.9% ooit seksuele gemeenschap gehad. Van de adolescenten die ooit seks hadden gehad, was 9,5% meisje en 14,4% jongen, dit verschil was significant ($t(59) = -2.29, p < .05$). Van de lager opgeleide jongeren had 13,6% ooit seksuele gemeenschap gehad. Bij de hoger opgeleide jongeren was dit 10,5%, het verschil in seksuele gemeenschap tussen opleidingsniveau was niet significant ($t(15) = 1.19, p = 0.25$). Wat betreft etniciteit: van de jongeren met een Nederlandse afkomst had 9,2% geslachtsgemeenschap gehad. Van de jongeren afkomstig uit Marokko, Suriname en de Nederlandse Antillen had 20.7% geslachtsgemeenschap gehad en van de Turkse, Indonesische, Molukse en uit andere landen afkomstige jongeren had 15.1% geslachtsgemeenschap gehad. Het verschil tussen Nederlandse jongeren en jongeren uit Marokko, Suriname en de Nederlandse Antillen was significant ($t(285) = -2.66, p = 0.01$). Het verschil tussen de Nederlandse jongeren en de jongeren uit de eerste groep was niet significant. In tabel 1 staan de gemiddelden en standaarddeviaties van erkende en sociometrische populariteit uitgesplitst voor geslacht, opleidingsniveau, of een jongere seks had gehad en afkomst. Hoe positiever de score op erkende en sociometrische populariteit, hoe populairder of aardiger een jongere werd gevonden door de klasgenoten. In de tabel is te zien dat meisjes significant aardiger werden gevonden door klasgenoten dan jongens ($t(1279) = -2.45, p = 0.02$).

Tabel 1.

Gemiddelden en Standaarddeviaties van Erkende en Sociometrische Populariteit per Covariaat en Uitkomstvariabele

		Erkende populariteit (T1)		Sociometrische populariteit (T1)	
		M	(SD)	M	(SD)
<i>Geslacht</i>	Meisje	-.03	1.55	.29 ^a	1.68
	Jongen	.03	1.81	-.30 ^a	1.80
<i>Opleidingsniveau (T0)</i>	Laag	.00	1.70	.00	1.77
	Hoog	.00	1.67	.00	1.77
<i>Seks gehad (Lifetime)</i>	Ja	.69	1.75	-.09	1.95
	Nee	-.09	1.65	.03	1.72
<i>Afkomst</i>	Nederland	-.06 ^b	1.72	-.01	1.79
	Marokko, Suriname, Ned. Antillen	.30	1.26	-.18	1.69
	Anders buitenland	.26 ^b	1.62	.16	1.60

Noot. Gemiddelden met dezelfde subscripten verschillen significant van elkaar. De letter a gaf een significant resultaat bij independent samples t-test, de letter b gaf een significant resultaat bij ANOVA

Correlaties

In tabel 2 worden de punt-biseriële correlaties weergegeven tussen erkende populariteit, sociometrische populariteit en seksueel gedrag, apart voor jongens en meisjes. Een effectgrootte van .10 wordt gezien als zwak, .30 en .50 worden gezien als matig en sterk (Cohen, 1988). De correlaties tussen sociometrische en erkende populariteit, correleerden significant met elkaar voor zowel jongens en meisjes. Deze correlaties waren sterk ($r=0.54/0.55$) (Cohen, 1988), dit houdt in dat wanneer iemand aardig werd gevonden door klasgenoten, dit samen ging met een stijging van populariteit. Verder was de correlatie van erkende populariteit en seksueel gedrag significant positief voor jongens en meisjes, deze correlatie was zwak ($r=0.15$) (Cohen, 1988). Dit betekent dat wanneer iemand populair gevonden werd door klasgenoten, dit samen ging met een stijging van lifetime seksueel gedrag bij de jongere. De correlatie tussen sociometrische populariteit en seksueel gedrag was voor jongens en meisjes, niet significant.

Tabel 2 .

Punt-biseriële Coëfficiëntcorrelatiematrix van de Variabelen Sociometrische Populariteit, Erkende Populariteit en Seksueel gedrag Gesplitst voor Geslacht

	1.	2.	3.
1. Sociometrische populariteit (T1)	-	.55*	.003
2. Erkende populariteit (T1)	.54*	-	.15*
3. Seksueel gedrag (Lifetime)	-.02	.15*	-

Noot. Populariteitsmaten zijn Z-scores.

Boven de diagonaal is weergegeven voor jongens, onder de diagonaal voor meisjes

* $p < 0.01$.

Multivariate logistische analyses

In tabel 3 staan de uitkomsten van de multivariate logistische regressie waar het verband tussen sociometrische en erkende populariteit en seksueel gedrag wordt onderzocht, hier wordt gecontroleerd voor de covariaten. In de tabel is te zien dat jongeren die afkomstig zijn uit Turkije, Indonesië of andere landen, een grotere kans hadden om seksueel gedrag te vertonen dan Nederlandse jongeren (OR=1.78). Verder komt naar voren dat sociometrische en erkende populariteit beiden seksueel gedrag significant voorspelden. Sociometrische populariteit heeft een beschermend effect op het vertonen van seksueel gedrag (OR=0.83). Jongeren die aardig werden gevonden hadden minder kans op het vertonen van seksueel gedrag dan jongeren die niet aardig gevonden werden. Erkende populariteit was daarentegen een risicofactor (OR=1.42). Een populaire jongere had een grotere kans op het vertonen van seksueel gedrag dan een niet populaire jongere. Het interactie-effect van erkende en sociometrische populariteit op seksueel gedrag was niet significant (OR=0.09, 95% CI=0.99-1.10, $p=0.089$). Om verder te onderzoeken of deze relaties gemodereerd werden door geslacht, zijn er interactietermen aangemaakt en getoetst. Hier kwam voor sociometrische en erkende populariteit geen significant effect naar voren, sociometrische populariteit*seks (OR=1.01, 95% CI=0.81-1.35, $p=0.715$), erkende populariteit*seks (OR=0.95, 95% CI=.67-1.28, $p=0.630$).

Tabel 3.

Logistische Regressie Analyses voor Sociale Posities die Lifetime Seksueel Gedrag Kunnen Voorspellen Gecontroleerd voor de Covariaten Geslacht, Opleiding (T1) en Afkomst

Voorspeller		Lifetime Seksueel gedrag	
		OR	95% C.I.
Geslacht	(ref.=meisje)	1.49	[0.95, 2.34]
Opleiding (T1)	(ref.=lager opleidingsniveau)	0.70	[0.39, 1.24]
Afkomst (0)	(ref.=Nederlands)	1.00	
Afkomst (1)		2.44	[0.88, 6.83]
Afkomst (2)		1.78*	[1.04, 3.04]
Sociometrische Populariteit (T1)		0.83*	[0.71, 0.97]
Erkende Populariteit (T1)		1.42***	[1.25, 1.61]

Noot. R-square= .07 (Cox & Snell R-square). OR= odds ratio; CI= betrouwbaarheidsinterval

* p < .05. *** p < .001

Discussie

Het doel van deze studie was om de relatie tussen erkende en sociometrische populariteit en seksueel gedrag te onderzoeken. Vervolgens werd onderzocht of er sprake was van een interactie-effect van de sociale posities en of de relaties tussen de sociale posities en seksueel gedrag gemodereerd werden door geslacht. De resultaten tonen aan dat erkende populariteit de kans op het vertonen van seksueel gedrag verhoogt, terwijl sociometrische populariteit de kans verlaagt. De combinatie van erkende en sociometrische populariteit had geen effect op seksueel gedrag. Daarnaast is er geen verschil gevonden voor jongens en meisjes wat betreft de relaties tussen sociale positie en seksueel gedrag.

Sociale positie en seksueel gedrag

De significant positieve relatie tussen erkende populariteit en seksueel gedrag in dit onderzoek komt overeen met de gestelde hypothese en de resultaten van eerdere studies (Feldman et al., 1995; La Greca et al., 2001; Mayeux et al., 2008; Prinstein et al., 2011). Een mogelijke verklaring voor de gevonden positieve relatie is dat jongeren door middel van seksueel gedrag, de populaire status behouden die verworven is. De populaire status behouden kan door middel van het vertonen van volwassen gedrag zoals seksueel gedrag (Mayeux et al., 2008; Prinstein et al., 2003). Het is bekend dat jongeren opkijken naar adolescenten die

volwassen gedrag vertonen (Moffitt, 1993). Aan het begin van de middelbare school kan de populariteit verworven zijn door het vertonen van bijvoorbeeld agressie en sociaal dominant gedrag, maar naarmate de jongeren ouder worden is dit niet meer voldoende. Zo kan het zijn dat de jongeren ook seksueel gedrag gaan vertonen om populair te blijven. Daarnaast is er een mogelijkheid dat alcoholgebruik functioneert als een mediator in de relatie tussen erkende populariteit en seksueel gedrag. Uit onderzoek van Feldman en collega's (1995) blijkt dat populaire adolescenten meer alcoholgebruik vertonen, welke vervolgens seksueel gedrag voorspelt. Alcohol zou grenzen vervagen bij de jongere en de partner wat de kans vergroot op seksueel gedrag (Feldman et al., 1995). Verder is het mogelijk dat agressief gedrag de relatie tussen erkende populariteit en seksueel gedrag medieert. Het is gebleken dat erkend populaire jongeren meer agressief gedrag vertonen (Cillessen & Rose, 2005; Prinstein & Cillessen, 2003), en agressief gedrag bij erkend populaire jongeren is een voorspeller voor seksueel gedrag (Prinstein & La Greca, 2004). Ten slotte zou de aantrekkelijkheid van de populaire jongeren de relatie kunnen modereren. Het feit dat jongeren opvallen door hun populariteit in combinatie met fysieke aantrekkelijkheid en atletische vaardigheden vergroot de seksuele aantrekkelijkheid van erkend populaire adolescenten (Dijkstra et al., 2010). Doordat populaire jongeren aantrekkelijk worden gevonden, is het mogelijk om eerder te beginnen met daten (Dijkstra, Cillessen, Veenstra, & Lindenberg, 2010). Het daten kan vervolgens leiden tot seksueel gedrag (Feldman et al., 1995). Echter, deze medierende en modererende factoren zijn niet meegenomen in dit onderzoek. Meer onderzoek zou moeten worden uitgevoerd om de onderliggende mechanismen in kaart te brengen.

Tegenovergesteld aan de positieve relatie tussen erkende populariteit en seksueel gedrag is in dit onderzoek een negatieve relatie gevonden tussen sociometrische populariteit en seksueel gedrag. Dit komt niet overeen met de enkele studie waar geen relatie werd gevonden (Mayeux et al., 2008). Deze eerdere studie vond wel een negatieve correlatie tussen sociometrische populariteit op de eerste meting en seksueel gedrag twee schooljaren later. Een verklaring voor het beschermende effect zou kunnen zijn dat sociometrisch populaire jongeren minder deviant gedrag vertonen. Zo is gebleken uit een longitudinale studie van Sandstrom en Cillessen (2006) dat sociometrische populariteit bij elfjarige kinderen een significant negatief effect heeft op het vertonen van agressie en verstorend gedrag in de klas drie jaar later. Daarnaast komt uit verschillende onderzoeken naar voren dat sociometrisch populaire jongeren minder antisociaal gedrag vertonen (Coie et al., 1982; Ollendick et al., 1992). Om meer inzicht te krijgen in het beschermende effect van sociometrische populariteit, is onderzocht of het beschermende effect anders was in het eerste leerjaar dan in het tweede

leerjaar. Dit werd verwacht aangezien in het eerste leerjaar de sociale posities worden toegewezen. Met de beschikbare data werd de interactie tussen sociometrische populariteit en onderwijsjaar onderzocht. Het interactie-effect was niet significant (OR=0.81, 95%CI=0.60-1.10,p=0.17). Dit houdt in dat er geen verschil is in het beschermende effect van sociometrische populariteit op seksueel gedrag in de eerste en tweede klas.

Interactie-effect sociale posities en seksueel gedrag

Het interactie-effect van erkende en sociometrische populariteit op seksueel gedrag was niet significant, wat inhoudt dat de combinatie van erkende en sociometrische populariteit geen effect heeft op seksueel gedrag. Dit resultaat komt overeen met de bevindingen van Mayeux en collega's (2008). Het lijkt zo te zijn, net als in het onderzoek naar agressie van Sandstrom en Cillessen (2006), dat sociometrische populariteit een temperend effect heeft op het effect van erkende populariteit op het vertonen van seksueel gedrag. Dit zou mogelijk verklaren waarom er geen effect gevonden is tussen het interactie-effect en seksueel gedrag. Voor verder onderzoek is het interessant om de verschillende combinaties van erkende populariteit en sociometrische populariteit op te delen in groepen en voor elke groep apart te onderzoeken wat het effect is op seksueel gedrag. Vervolgens kan hier het daadwerkelijke mechanisme onderzocht worden welke onderhevig is aan de gevonden resultaten.

Moderatie geslacht op de relaties tussen de sociale posities en seksueel gedrag

Er was geen sprake van moderatie door geslacht op de relaties tussen erkende en sociometrische populariteit en seksueel gedrag. Voor de relatie tussen erkende populariteit en seksueel gedrag komt deze bevinding niet overeen met de studie van Prinstein en collega's (2011) maar wel met die van Mayeux en collega's (2008). Het is belangrijk om te melden dat de studie van Prinstein en collega's (2011) seksueel risicogedrag onderzocht, en deze variabele werd gemeten door het aantal partners waar de jongere seks mee heeft gehad. Dit komt niet overeen met de huidige studie waar alleen werd gekeken naar lifetime seksueel gedrag. Voor zover bekend is er geen literatuur aangaande de moderatie van geslacht op de relatie tussen sociometrische populariteit en seksueel gedrag, en in deze studie was er geen effect gevonden. Dit houdt in dat er geen verschil is in het beschermende effect van sociometrische populariteit voor jongens en voor meisjes.

In de huidige studie wordt de HDM niet ondersteund, welke uitgaat van een verschil in acceptatie van seksueel gedrag van jongens en meisjes, wat zou resulteren in een verschil in

seksuele activiteit. Dit kan betekenen dat er in de gehele onderzoekspopulatie geen verschil is in opvattingen over seksueel gedrag, en de jongeren zich daarom ook niet verschillend gedragen. Deze bevinding wordt ondersteund door verschillende onderzoeken, waar geen of minimaal bewijs werd gevonden voor het bestaan van de HDM (Crawford & Popp, 2003; Gentry, 1998; Marks & Fraley, 2005). Dit kan betekenen dat de HDM niet (zo sterk) aanwezig is zoals vaak wordt verondersteld. Een andere verklaring voor het ontbreken van de HDM is dat de huidige studie alleen het voorkomen van seksueel gedrag heeft onderzocht. Eventueel vervolgt onderzoek zou de attitudes van de adolescenten over seksueel gedrag kunnen ondervragen om vast te stellen of de HDM daadwerkelijk niet aanwezig is.

Sterke punten en limitaties

Het huidige onderzoek heeft verschillende sterke punten, de studie is longitudinaal, heeft een grote steekproef en maakt gebruik van peernominaties om sociale positie te bepalen. Aangezien sociale positie wordt bepaald door leeftijdsgenoten, is deze manier van meten betrouwbaarder dan leraarrapporten of zelfrapportage. Daarnaast zijn de nominaties gestandaardiseerd zodat er geen vertekeningen konden ontstaan door klassengrootten.

Naast de sterke punten zijn er ook verschillende limitaties. Een limitatie van deze studie is dat er gebruik is gemaakt van zelfrapportages om seksueel gedrag te meten. Dit kan sociaal wenselijke antwoorden opleveren. Zo blijkt dat populaire jongeren mogelijk meer druk ervaren om te rapporteren dat ze seksueel actief zijn (Prinstein et al., 2003), waardoor er in dit geval sprake zou zijn van overrapportage. Deze methode wordt daarentegen vrijwel altijd gebruikt om dit soort informatie uit te vragen bij grote groepen, omdat er tot op heden geen betrouwbaardere methode beschikbaar is (Feldman & Rosenthal, 1995; Prinstein et al., 2003; Prinstein et al., 2011; Mayeux et al., 2008). Ten tweede waren de participanten in deze studie vrij jong, wat de resultaten van deze studie niet generaliseerbaar maakt naar oudere adolescenten. De leeftijd van de participanten had tevens tot gevolg dat een kleine groep seksueel actief was. Het geeft daarentegen een mogelijk representatief beeld van de relaties tussen de sociale posities en seksueel gedrag bij jonge adolescenten in Nederland. Ten derde is er recentelijk een discussie gaande over het gebruik van peer-nominaties bij het meten van sociometrische populariteit. Er zijn twee manieren om sociometrische populariteit te meten; de scores voor 'niet leuk' aftrekken van de scores voor 'leuk' en dit standaardiseren of alleen de proportie scores voor 'leuk' te gebruiken. Bij de verschillen scores kan een jongere die door anderen redelijk aardig en redelijk onaardig wordt gevonden, even hoog scoren als een

jongere die niet genomineerd wordt. Gebruik van de verschillscore kan onderrapportage veroorzaken doordat de verschillscore de positieve nominaties laat verdwijnen. Dit kan bij de huidige studie verklaren waarom de correlatie tussen erkende en sociometrische populariteit hoog is in vergelijking met andere studies (Cillessen & Mayeux, 2004; Puckett, et al., 2008). In deze studie is gekozen voor de verschillscore omdat, voor zover bekend, alle studies sociale positie op deze manier hebben gemeten. Voor toekomstig onderzoek zou men de methode met de proportiescores kunnen toepassen om de betrouwbaarheid van deze methode te toetsen. Door het verdelen van de etniciteiten in drie groepen was de groep met jongeren afkomstig uit Marokko, Suriname en de Antillen vrij klein. Hierdoor was de power te klein waardoor er, tegen de verwachtingen in, geen significant effect gevonden werd. Voor vervolgonderzoek wordt er dan ook aangeraden om grotere groepen te vormen.

Conclusie

Erkend populaire jongeren hebben meer kans om seksueel gedrag te vertonen in tegenstelling tot sociometrische populaire jongeren welke minder kans hebben om seksueel gedrag te vertonen. Tot op heden is er weinig bekend over de onderliggende mechanismen van de relaties tussen deze sociale posities en seksueel gedrag. Er zijn wel aanwijzingen dat er sprake is van mediatie door alcoholgebruik en agressie en van moderatie door aantrekkelijkheid van de erkend populaire adolescent. Deze mediators zouden verder onderzocht moeten worden. Wanneer agressie en alcoholgebruik inderdaad van invloed blijken te zijn zou dit betekenen voor de praktijk dat preventie-strategieën onder andere aandacht moeten besteden aan dit gedrag onder erkend populaire jongeren. Mogelijkerwijs zou dit seksueel gedrag kunnen verminderen. Wanneer vervolgens erkend populaire jongeren verstandig en verantwoordelijk met seks om kunnen gaan, kunnen ze een goed voorbeeld stellen voor leeftijdsgenoten (Kreager & Staff, 2009).

Referenties

- Allen, J.P., Porter, M.R., McFarland, F.C., Marsh, P., & McElhaney, K.B. (2005). The two faces of adolescents' success with peers: Adolescent popularity, social adaptation, and deviant behavior. *Child Development, 76*, 747-760. doi:10.1111/j.1467-8624.2005.00875.x
- Biglan, A., Metzler, C.W., Wirt, R., Ary, D., Noell, J., Ochs, L., ..., & Hood, D. (1990). Social and behavioral factors associated with high-risk sexual behavior among adolescents. *Journal of Behavioral Medicine, 13*, 245-261. doi: 10.1007/BF00846833
- Billy, J., Udry, G., & Richard, J. (1985). The influence of male and female best friends on adolescent sexual behavior. *Adolescence, 20*, 21-32. Ontleend aan <http://psycnet.apa.org>
- Boislard, M., Poulin, F., Kiesner, J., & Dishion, T.J. (2009). A longitudinal examination of risky sexual behaviors among Canadian and Italian adolescents: Considering individual, parental, and friend characteristics. *International Journal of Behavioral Development, 33*, 265-276. doi: 10.1177/0165025408098036
- Cillessen, A.H.N., & Mayeux, L. (2004). Sociometric status and peer group behavior: Previous findings and current directions. *Children's peer relations: From development to intervention. Decade of behavior* (pp. 3-20). Washington, DC: American Psychological Association. doi: 10.1037/10653-001
- Cillessen, A.H.N., & Mayeux, L. (2004). From censure to reinforcement: Developmental changes in the association between aggression and social status. *Child Development, 1*, 147-182. doi: 10.1111/j.1467-8624.2004.00660.x
- Cillessen, A.H.N., & Rose, A.J. (2005). Understanding popularity in the peer system. *Current Directions in Psychological Science, 14*, 102-105. doi: 10.1111/j.0963-7214.2005.00343.x
- Coie, J.D., Dodge, K.A., & Coppotelli, H. (1982). Dimensions and types of social status: A cross-age perspective. *Developmental Psychology, 18*(4), 557-570. doi: 10.1037//0012-1649.18.4.557
- De Gaston, J.F. & Weed, S. (1996). Understanding gender differences in adolescent sexuality. *Adolescence, 31*(121). 217-230.
- Dijkstra, J.A., Cillessen, A.H.N., Lindenberg, S., & Veenstra, R. (2009). Same-gender and cross-gender likeability: Associations with popularity and status enhancement: The TRAILS study. *The Journal of Early Adolescence, 30*(6), 773-803. doi:

10.1177/0272431609350926

- Dijkstra, J.A., Cillessen, A.H.N., Lindenberg, S., & Veenstra, R. (2010). Basking in reflected glory and its limits: Why adolescents hang out with popular peers. *Journal of Research on Adolescence*, 20(4), 942-958. doi: 10.1111/j.1532-7795.2010.00671.x
- Dolcini, M.M., & Adler, N.E. (1994). Perceived competencies, peer group affiliation, and risk behavior among early adolescents. *Health Psychology*, 13(6), 496-506. doi: 10.1037//0278-6133.13.6.496
- Feldman, S.S., Rosenthal, D.R., Brown, N.L., & Canning, R.D. (1995). Predicting sexual experience in adolescent boys from peer rejection and acceptance during childhood. *Journal of Research on Adolescence*, 5(4), 387-411. doi: 10.1207/s15327795jra0504_1
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics*. Londen: SAGE Publications Ltd.
- Gentry, M. (1998). The sexual double standard. The influence of number of relationships and level of sexual activity on judgments of women and men. *Psychology of Women Quarterly*, 22, 505-511. doi: 10.1111/j.1471-6402.1998.tb00173.x
- Goodson, P., Buhi, E.R., & Dunsmore, S.C. (2006). Self-esteem and adolescent sexual behaviors, attitudes, and intentions: A systematic review. *Journal of Adolescent Health*, 38, 310-319. doi: 10.1016/j.jadohealth.2005.05.026
- Graaf, H. de, Beyers, W., & Acker, J. van (2012). De seksuele carrière van Nederlandse en Vlaamse jongeren. *Kind en Adolescent*, 33, 179-187. doi: 10.1007/s12453-012-0024-2
- Graaf, H. de, Meijer, S., Poelman, J. & Vanwesenbeeck, I. (2005). Seks onder je 25°. Seksuele gezondheid in Nederland onder jongeren anno 2005. In opdracht van de Rutgers Nisso Groep en Soa Aids Nederland. Delft: Eburon, 2005.
- Graaf, H. de, Kruijer, H., Acker van, J. & Meijer, S. (2012). Seks onder je 25°. Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2012. Delft: Eburon, 2012. doi: 10.1007/s12508-012-0080-2
- Kotchick, B.A., Shaffer, A., Forehand, R., & Miller, K.S. (2001). Adolescent sexual risk behavior: A multi-system perspective. *Clinical Psychology Review*, 4, 493-519. doi: 10.1016/S0272-7358(99)00070-7
- Kreager, D.A., & Staff, J. (2009). The sexual double standard and adolescent peer acceptance. *Social psychology Quarterly*, 72, 143-164. doi: 10.1177/019027250907200205
- LaFontana, K.M., & Cillessen, A.H. (1999). Children's interpersonal perceptions as a function of sociometric and peer-perceived popularity. *The Journal of Genetic Psychology*, 160(2), 225-242. doi: 10.1080/00221329909595394

- La Greca, A.M., Prinstein, M.J., & Fetter, M.D. (2001). Adolescent peer crowd affiliation: Linkages with health-risk behaviors and close friendships. *Journal of Pediatric Psychology, 26*, 131-143. doi:10.1093/jpepsy/26.3.131
- Lease, A. M., Kennedy, C. A., & Axelrod, J. L. (2002). Children's social constructions of popularity. *Social Development, 11*, 87-109. doi: 10.1111/1467-9507.00188
- Mayeux, L., Sandstrom, M.J., Cillessen, A.H.N. (2008). Is being popular a risky proposition? *Journal of Research on Adolescence, 18*(1), 49-74. doi: 10.1111/j.1532-7795.2008.00550.x
- Moffitt, T. E. (1993). Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behavior: A developmental taxonomy. *Psychological Review, 4*, 674-701. doi: 10.1037//0033-295X.100.4.674
- Newcomer, S.F, Udry, J.R., & Cameron, F. (1983). Adolescent sexual behavior and popularity. *Adolescence, 28*, 515-522. Ontleend aan <http://psycnet.apa.org>
- Oliver, M.B., & Shibley Hyde, J. (1993). Gender differences in sexuality: A meta-analysis. *Psychological Bulletin, 114*(1), 29-51. doi: 10.1037//0033-2909.114.1.29
- Ollendick, T.H., Weist, M.D., Borden, M.C., & Greene, R.W. (1992). Sociometric status and academic, behavioral, and psychological adjustment: A five-year longitudinal study. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 60*(1), 80-87. doi: 10.1037//0022-006X.60.1.80
- Parkhurst, J.T., & Hopmeyer, A. (1998). Sociometric popularity and peer-perceived popularity: Two distinct dimensions of peer status. *Journal of Early Adolescence, 18*(2), 125-144. doi: 10.1177/0272431698018002001
- Pellegrini, A.D., & Bartini, M. (2001). Dominance in early adolescent boys: Affiliative and aggressive dimensions and possible functions. *Merrill-Palmer Quarterly, 47*(1), 142-163. doi:10.1353/mpq.2001.0004
- Petersen, J.L., & Shibley Hyde, J. (2010). A meta-analytic review of research on gender difference in sexuality, 1993-2007. *Psychological Bulletin, 136*(1), 21-38. doi: 10.1037/a0017504
- Prinstein, M.J., & Cillessen, A.H. (2003). Forms and functions of adolescent peer aggression associated with high levels of peer status. *Merrill-Palmer Quarterly, 49*(3), 310-342. doi: 10.1353/mpq.2003.0015
- Prinstein, M.J., Choukas-Bradley, S.C., Helms, S.W., Brechwald, W.A., & Rancourt, D. (2011). High peer popularity longitudinally predicts adolescent health risk behavior, or does it?: An examination of linear and quadratic associations. *Journal of Pediatric*

- Psychology*, 36(9), 980-990. doi: 10.1093/jpepsy/jsr053
- Puckett, M.B., Wargo Aikins, J., & Cillessen, A.H.N. (2008). Moderators of the association between relational aggression and perceived popularity. *Aggressive Behavior*, 34, 563-576. doi: 10.1002/ab.20280
- Prinstein, M. J., Meade, C.S., & Cohen, G.L. (2003). Adolescent oral sex, peer popularity, and perceptions of best friends' sexual behavior. *Journal of Pediatric Psychology*, 28, 243-249. doi: 10.1093/jpepsy/jsg012
- Prinstein, M.J., La Greca, A.M. (2004). Childhood peer rejection and aggression as predictors of adolescent girls' externalizing and health risk behaviors: A 6-year longitudinal study. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 72(1), 103-112. doi: 10.1037/0022-006X.72.1.103
- Rodgers, J., & Rowe, D.C. (1990). Adolescent sexual activity and mildly deviant behavior: Sibling and friendship effects. *Journal of Family Issues*, 11, 274-293. doi:10.1177/019251390011003003
- Sandstrom, M. J., & Cillessen, A. H. N. (2006). Likeable versus popular: Distinct implications for adolescent adjustment. *International Journal of Behavioral Development*, 30, 305-314. doi: 10.1177/0165025406072789
- Santor, D.A., Messervey, D., & Kusumakar, V. (2000). Measuring peer pressure, popularity, and conformity in adolescent boys and girls: Predicting school performance, sexual attitudes and substance abuse. *Journal of Youth and Adolescence*, 29, 163-182. doi:10.1023/A :1005152515264
- Steinberg, L. (2004). Risk taking in adolescence; What changes, and why? *Annals New York Academy of Sciences*, 1021, 51-58. doi: 10.1196/annals.1308.005
- Vanwesenbeeck, I. (2011). [Oratie] Diverse verlangens. Seksuele ontwikkeling onder moderne dubbele moraal. *Tijdschrift voor Seksuologie*, 35, 232-239. Ontleend aan <http://dspace.library.uu.nl/>
- Zimmer-Gembeck, M.J., Siebenbruner, J., & Collins, W.A. (2004). A prospective study of intraindividual and peer influences on adolescents' heterosexual romantic and sexual behavior. *Archives of Sexual Behavior*, 33, 381-394. doi:10.1023/B:ASEB.0000028891.16654.2c